אי הכי א) אפי' חלה נמי אפשר דאפי לה פחות מחמשת רבעים קמח ועוד תרומה נמי אפשר דעביד לה כדר' אושעיא ב)דאמר רבי אושעיא א מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה ג) כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר אי נמי ג דעייל לה דרך גגות ודרך קרפיפות התם בפרהסיא זילא ביה מילתא הכא בצינעא לא זילא ביה מילתא: **מתני'** ב בא לו לעשרון ג) נתן עליו שמנו ולבונתו יצק ובלל הניף והגיש קמץ והקטיר והשאר נאכל לכהנים ג משקרב העומר יוצאין ומוצאין ג שוק ירושלים שהוא מלא קמח קלי שלא ברצון חכמים דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר ברצון חכמים היו עושין: **גמ'** ולא גזר רבי יהודה דלמא אתי למיכל מיניה ורמינהו ר' יהודה ד אומר בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור ד) וחכ"א ה לא בדק כו' אמר ו רבה שאני חדש

מתוך

א"כ בחלה נמי. ליגזור גלגול נמי ו) משום בעלי כיסין: **אפשר דאפי לה כו'.** כלומר להכי לא גזרינן בחלה דאי הוה בעי לאערומי מצי לאיערומי בהיתירא: **דאפי לה פחות מה' רבעים קמח ועוד.** דלא מחייב בחלה דזהו שיעור עיסה לחלה במסכת עירובין בפרק כילד משתתפין (דף פג:): **במוץ שלה.** כעין מאכל בהמה ומאכל בהמה פטור מן המעשר. ל"א במוץ שלה שלא יראה פני הבית: **דרך גגות.** (א) דרך אוירות דאין טבל מוקבע למעשר עד שיכניסוהו דרך השער דכתיב ז) ואכלו בשעריך ושבעו ובמעשר כתיב בפ' השוכר את הפועלים (ב"מ פח.): **הכא.** במוץ ובדרך גגות פרהסיא זילא ה) מילתא שיאמרו פלוני מערים למיפטר ממעשר הלכך עביד להו על ידי עובדי כוכבים בצנעא: **הכא.** גבי חלה ו) הפחות מחמשת רבעים ועוד: **לנעא היא ולא זילא ביה מילתא.** הלכך לא עביד ז) ע"י עובדי כוכבים: **מתני' בא לו לעשרון נותן תחילה שמנו ולבונתו** ח) **יצק ובלל.** שכן דרך כל המנחות שנותן שמן תחילה בכלי ואחר כך נותן סולת וחוזר ויוצק עליה שמן ובולל כדאמר בפרק אלו מנחות (לקמן עד:): **הניף והגיש.** דאמרינן בפרק כל המנחות (לעיל סא.) דמנחת העומר טעונה תנופה והגשה: **משקרב** ט) **עומר.** מיד כשיוצאים מוצאין שוקי ירושלים מלאות קמח וקלי מתבואה חדשה: **שלא ברצון חכמים.** דגזרינן שמא יאכל כשיקצור ויאכל חדש קודם העומר י) וזה שכבר הוא קמח ודאי נקצר קודם העומר: **רבי יהודה אומר כו'.** דלא גזר שמא יאכל: **גמ' בודקים.** חמץ: **ובשעת הביעור.** בשעה ששית אבל מכאן ואילך לא יא) [יבדוק] אפילו לא בדק בזמנו דגזרינן משום דלמא אתי למיכל כשמוצאו יב) בפסח. ורבנן פליגי עליה דאמרי לא בדק בתוך המועד כלומר במועד שריפתו דהיינו בשש יבדוק לאחר המועד בתוך הפסח עצמו ולא גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה:

מתוך

לרב פפא ולרבינא דלא משמע להו דמיחייב מדרבנן תקשי להו דר"ש אדרבי שמעון בסוף פ"ק דבכורות (דף יא:) דמייתי התם מתניתין דתנן במסכת דמאי פרק שלישי (מ"ד) המפקיד פירותיו אצל הכותי ואצל עם הארץ בחזקתן למעשר ולשביעית אצל העובד כוכבים כפירותיו ר"ש אומר דמאי אלמא אי ודאי חלפינהו עובד כוכבים חייב לר"ש ויש לומר * דהנך דהכא משמע להו מדאורייתא משום דאי מדרבנן אפילו חלה נמי דלא מסקי אדעתייהו הנך שינויי וא"ת הא דאמרינן בספ"ק דבכורות (דף יא: ושם) הלוקח טבלים ממורחין מן העובד כוכבים מעשרן והן שלו ופריך דמרחינהו מאן אילימא דמרחינהו עובד כוכבים דיגון אמר רחמנא ולא דיגון עובד כוכבים ואמאי קושיא הא מסקינן דחייב מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין ואין לומר דה"מ כשהיה מתחילתו של ישראל ומכרו לעובד כוכבים ומירחו עובד כוכבים דלא מיפטר אבל באותו שהיה מתחילתו של עובד כוכבים התם לא שייכא גזירה משום בעלי כיסין דלאו מילתא היא דלפי' בגר מסקינן הך גזירה דלא מיפטר במה שממרח קודם שנתגייר ואין לומר דאי מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין לא יג) אמר דהן שלו מהאי טעמא גופיה א"כ הא דא"ר אלעזר התם הא ודאי חלפינהו דכ"ע בעי למיתבינהו לכהן ופריך עלה מהא דמעשרן והן שלו מאי קושיא ההיא דר' אלעזר מדרבנן:

כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר. בנדה פרק כל היד (דף טו:) פירש בקונטרס דדוקא בהמתו שהוא אכילת עראי אבל אכילת ט) קבע לא היינו מדרבנן וקשה מהא דפריך התם ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא אכל שמת והניח מגורה כו' ומשני דספק וספק הוא משום דשמא עביד כר' אושעי' ואי בהמתו דוקא אכתי תיקשי ליה דלאדם ודאי טבול לאכילת קבע מיהו ההוא איכא לשנויי דספק מוציא מידי ודאי כדרבנן וכפ"ק דפסחים (דף ט.) דמייתי לה אבדיקת חמץ דרבנן גבי אין חוששין שמא גיררה חולדה גבי חמץ החמירו כודאי דאורייתא אבל קשה מהך דשמעתין דאי בהמתו דוקא אכתי לא ליפטר מירוח עובד כוכבים מאכילת אדם דלא אפשר למיפטר נפשיה כר' אושעיא לענין אכילת עצמו ושייך למיגזר ביה משום בעלי כיסין והיה מפרש ה"ר אפרים מתוך כך דלאדם עצמו נמי שרי ובהמתו דנקט לפי שדרכו להערים בלשון זה שאומר בהמתו מכניס שמתבייש לומר לצורך עצמו ואע"ג דאכילת קבע אסור קודם ראיית פני הבית היינו היכא דיכול לבא לידי חיוב כשיראה פני הבית אבל היכא שהכניסה במוץ שלה ומירחה בבית שוב אינו יכול לבא לידי חיוב עוד וקשה דבפ"ק דביצה (דף יג:) תניא הכונס שבלין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור ובתוספתא קתני בהדיא מכניס לבית וקתני דוקא עראי אבל קבע לא אע"ג דהכניסן במוץ דהא שבלין קתני ועוד קשה אכתי יכול לבא לידי חיוב למ"ד בהשוכר את הפועלים יד) (ב"מ פח:) דחיטין ושעורין בני גורן נינהו כגורן תלינהו רחמנא דלא גרע עשאן גורן בבית מעשאן גורן בשדה דחייב בלא ראיית פני הבית ונראה לפרש דהא דפריך הכא אי הכי תרומה נמי עביד ליה כרבי אושעיא ס) למידי דמאכל בהמה קשיא ליה מה הועילו חכמים בתקנתן כגון שעורין ושבלת שועל שהוא מאכל לסוסים ולרכש ועוד יש לפרש דהכי פריך תרומה נמי עביד לה כר' אושעיא ואע"ג דר' אושעיא לא מהני אלא לאכילת עראי אמאי י) לא נגזור משום בעלי כיסין כיון דיכול לפטור עצמו מעראי כדר' אושעיא וע"כ כי גזור משום בעלי כיסין אאכילת קבע מעיקרא נמי בלאו הכי לא אכיל דהתם גם מירוח העובד כוכבים נמי לא היה פוטר אלא מעראי אפי' כי לא גזרו משום בעלי כיסין דנהי דגלגול עובד כוכבים פוטר לגמרי היינו משום דכי משוית ליה כקודם גלגול שרי לגמרי אבל מירוח עובד כוכבים כי משוית ליה נמי כלא נתמרח מיתסרא מיהא אכילת קבע והא דקאמר לעיל חלת עובד כוכבים בארץ ותרומתו בחוצה לארץ מודיעין אותו שהוא פטור חלתו נאכלת לזרים ותרומתו אינה מדמעת הא בא"י מדמעת ודייק מינה דסבר גלגול העובד כוכבים פוטר מירוח העובד כוכבים אינו פוטר משמע הא אם היה מירוח עובד כוכבים פוטר היתה תרומתו נאכלת לזרים כמו חלה היינו התם דתבואה של עובד כוכבים שלא היתה עומדת להתחייב במעשר מיפטרא נמי לגמרי אבל אותה שתחילתה של ישראל ומכר לעובד כוכבים לא מיפטר מירוחו אלא מעראי ומיהו לגמרי מסקינן משום בעלי כיסין אפילו תחילתה דעובד כוכבים ומכר לישראל חייב כדפירש' לעיל מדלא מיפטר עובד כוכבים שמרח קודם שנתגייר וא"ת ומ"ש ממירוח הקדש לעיל דפטר לגמרי ותנן נמי בפ"ק דמס' פאה (מ"ו) המקדיש והפודה חייב במעשר עד שימרח הגזבר וי"ל דהתם משום פסילא דהקדש אוקמוה רבנן אדאורייתא ואלת יש דוחק לפירוש זה דקודם גזירה דבעלי כיסין מה שייך לחלק בין היה מתחילתו של עובד כוכבים לאותו שהיה של ישראל ומכרו לעובד כוכבים ואם שייך לחלק בו א"כ אחר שגזרו משום בעלי כיסין אמאי גזרו על אותו שהיה מתחלתו של עובד כוכבים ומ"מ לא יתכן פי' זה דבמס' (פאה) [תרומות] פרק תשיעי (מ"ז) משמע דמירוח העובד כוכבים פוטר מאכילת עראי דתנן המנכש עם העובד כוכבים בחסיות אע"פ שפירותיו טבל אוכל מהן עראי כלומר שטבל היו כשזרעם דמן המתורמת זרע דגידולי טבל אסור כדבר שאין זרעו כלה כדתנן התם וחסיות דבר שאין זרעו כלה הם כדתניא בסוף הנודר מן הירק (נדרים נח:) והא דשרי עראי על כרחין לאו כמאן דאמר הכא אינו פוטר דאורייתא דלדידיה אפי' עראי אסור אלא כמ"ד פוטר וכי גזור משום בעלי כיסין בקבע אבל באכילת עראי לא גזור: **כדי** שתהא בהמתו אוכלת. וא"ת היכן מלינו דטבל אסור בהנאה וי"ל דנפקא לן כדדרשינן בפ' במה מדליקין (שבת כו.) אין מדליקין בטבל טמא משום משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך פי' אכילתה אף תרומה טמאה כן דהיינו הדלקה והדר גמרינן טהורה מטמאה דמיתסר בהדלקה ע) קודם הרמה וכן להאכילה לבהמתו כל הנאות של כילוי דהוי כעין הדלקה ולא כמו שפי' בקונט' דדוקא טבל טמא אבל בטבל טהור מדליקין אלא נקט טמא וכ"ש טהור ומהדיא דרשא גופא ידעינן דאין ישראל מאכיל לבהמתו כרשיני תרומה ו): ח) **(יצק)** נתן תחילה שמן ולבונתו קודם הסולת יצק לאחר נתינת סולת ובלל שכן דרך כל המנחות שנותן שמן תחילה בכלי ואח"כ נותן סולת וחוזר ויוצק עליה שמן ובולל ועוד יש נתינת שמן שלישית שלא הזכיר בקונטרס דתנן לקמן בפ' אלו מנחות (דף עד:) כל המנחות הנעשות בכלי טעונות שלשה מתנות שמן יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן ונראה דכולהו תני להו הכא דנתן שמנו הוא נתינת שמן תחילה בכלי ויצק ובלל היא יציקה ובלילה דלקמן והכא וכן התם הוה ליה למיתני בלילה ברישא דיצק היא יציקה אחרונה דמרבינן כל המנחות ליציקה בר ממנחת מאפה לקמן בפרק אלו מנחות (דף עד:) שכך הוא הסדר תחילה נותן השמן בכלי ונותן הסולת ולא כפוסרים ונותן שמן עליו בולל וחוזר ונותן שמן לקיים מצות יציקה וקומץ: **יצק** ובלל. תימה דלא תני מלח כדקתני בהקומץ רבה (לעיל יח.) לא יצק לא בלל לא מלח ו): **ובשעת** הביעור. בשעה ששית אבל מכאן ואילך לא יבדוק ואפילו לא בדק בזמנו משום דדילמא אתי למיכל מיניה כשמוצאו בפסח ורבנן פליגי עליה דאמרי לא בדק בתוך (הפסח) [המועד] כלומר במועד שריפתו דהיינו בשש יבדוק לאחר המועד בתוך הפסח עצמו ולא גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה כך פירש

בקונטרס

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה י [טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' פד]:
לב ב מיי' שם פ"ד הלכה א:
לג ג מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הל' יב:
לד ד מיי' פ"ג מהלכות חמץ הלכה ה טור ש"ע א"ח סימן תלג:

מוסף רש"י

ומכניסה. לאוירו. במוץ שלה. ולא ימרחנה ככרי בגורן שבשדה, דמירוח היא גמר מלאכה והכנסתו לבית היא קובעתו למעשר לאסור בו אכילת עראי כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פח.), וכיון דהכניסה קודם גמר מלאכה לא קבעה ליה לבך, וכי מהדר להו וממרח להו בתוך הבית לא מקבעי, דפני הבית הוא דקבעי ולא תוך הבית כדיליף התם מואכלו בשעריך, ואפילו מירחו בשדה והכניסו דרך גגות וקרפיפות אמרינן בברכות (דף לה:) דלא מקבעי. כדי שתהא בהמתו אוכלת. להכי נקט בהמתו דמאכל בהמתו קחשיב ליה אכילת עראי וליכא אפילו איסורא דרבנן, כדתנן במסכת פאה (פ"א מ"ו) מאכיל לבהמה לחיה ולעופות עד שימרח בכרי, אלמא מאכל בהמה עראי קרי ליה, דאילו גבי אדם אע"ג דלא נמרחו אסור לאכול קבע אלא עראי, ולגבי לא ראה פני הבית נמי בהמתו שריא, אבל איהו אסור מדרבנן לאכול קבע אלא עראי, אבל אי ראה פני הבית אפילו מאכל בהמה חייב במעשר דהא דתנן (דמאי פ"א מ"ג) הלוקח לזרע ולבהמה פטור, בדמאי תניא לה (עבודה זרה מא:). משקרב העומר. כי ביום יוצאים ומוצאים שוקי ירושלים מלאים קמח וקלי מן החדש לומר שקודם י"ט נקטף וטחנו והייבש הקלי בתנור שלא ברצון חכמים. דאיכא למיגזר דילמא כי מיעסקי ביה אתי למיכל מיניה (פסחים יא.).

שיטה מקובצת

א] אי הכי בחלה: ב] כדי שתהא בהמתו כו'. מתוך פרש"י משמע דנקט דוקא בהמתו דאכילת בהמתו זה הוא אכילת עראי אבל הוא לא יאכל קבע בהערמה זו וטעם יש בדבר דלא צריך מהיכא (דעיין) [דעדיין] הוא בשדה ומירחן דהנן מאכילין לבהמה ולחיה ולעופות עד שיתמרח פי' ויראה פני הבית אחר המירוח. ורבינו אפרים פי' דלאו דוקא נקט בהמתו דה"ה דהוא נמי מותר לאכול ממנו אפילו קבע דלא דמי דהיכא דמירחו ולא ראה פני הבית דההיא אתי לכלל חיובא כשיראה פני הבית אבל האי כיון שמירחו בבית שוב לא אתי לכלל חיוב מעשר וכשום אורחא דמלתא נקט בהמתו לפי שהוא גנאי להערים כן כדי לאכול ממנו קבע ומביא ראיה מהכא דאמר דאפשר כדרבי אושעיא ואי אמרינן דלא מהני הערמה זו כי אם לאכול עראי אכתי גזירה משום בעלי כיסין שימכרו לעובדי כוכבים למרחו כדי לאכול ממנו קבע בלא מעשר ויש לדחות דהכא בתבואה שאינה ראויה כי אם למאכל בהמה א"נ י"ל דמ"ד מירוח פוטר היינו דוקא לאכול עראי אבל לא לאכול קבע וא"ת אם כן מאי קאמר הא תרומתו מדמעת ורוצה להוכיח ממנה דמירוח העובד כוכבי' אינו פוטר ואם כדברינו היכא מוכיח ממנו הא אפילו למ"ד מירוח פוטר מדמעת היא דאסור לאכול ממנו קבע וי"ל דהא דאמרי' אינו פוטר כי אם לאכול עראי היינו בתבואה הגדילה שליש ביד ישראל א"נ תבואת ישראל ומירחה עובד כוכבים אבל תבואת עובד כוכבים מותר לאכול ממנה אפילו קבע ויש שרוצים להביא ראיה לפרש"י מהדיא דמאי הכניס שבלים לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור משמע דוקא עראי אבל קבע לא ויש לדחות דלאו ראיה היא דאפי' רבינו אפרים מודה בזה משום דאפשר דאתי לכלל חיובא כיון שהיא עדיין במוץ אם יוציאנה לשדה עם המוץ וימרחנה שם ויחזור ויראה פני הבית אבל הכא שמירחה בבית שוב לא אתי לכלל חיובא בכל ענין. תוס' אחרות ועיין בתוספות [פסחים דף ט]: ג] נתן עליו ל"ג עליו שהרי מתן שמן היא תחלה לסולת: יצק ובלל שלא כסדרן תנינהו שהרי בלילה היתה תחלה ואח"כ יציקה: ד] תיבות וחכ"א לא בדק כו' נמחק: ה] וילא ביה: ו] חלה בפחות: ז] עביד להו: ח] ולבונתו קודם הסולת: ט] משקרב העומר: י] ואף זה: יא] ואילך לא בודקין: יב] כשמוצא אותו [בפסח] ורבנן פליגי עליה ואמרי: יג] לא הוה אמר: יד] בהשוכר את הפועלים עיין שם ברש"י (דף פח ע"ב):

מסורת הש"ס

א) [פסחים ט. ברכות לה. ע"ז מא: נדה טו:], ב) [פסחים י:], ג) [בפסחים ליתא שוקין], ד) שם, ה) [בפסחים ליתא רבה ועי' שם ליתא שיטיים], ו) נ"א דעובד כוכבים, ז) [נדרים נח:], ח) נ"ל קבע אסור מדרבנן מו'. נ"ק, ט) נ"א במידי, י) כפ"ת: מיכל, כ) נ"ל קודם הרמה אף טהורה וכן מו'. נ"ק, ל) ועי' היטב תוס' שבת כו. ד"ה אין מדליקין ותוס' פסחים לג: ד"ה אי"ק ותוס' יבמות פו: ד"ה לא יאכלנה ותוס' פסחים לד. ד"ה מחמין ותוס' שלימתי שם., מ) יצק נותן תחלה שמן מו' ויצק לאחר מו'. נ"ק, נ) התוי"ט כתב ישוב לזה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דרך גגות ולא דרך וכו' דרך חצר הבית דכתיב ואכלו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בע"א) גזירה וכו' דהנך דהכא משמע להו מדאורייתא. לכאורה תמוה וכי אפשר לומר דמדאורייתא איירי מדאורייתא. א"כ איך קתני ותרומתו בחו"ל לא בחו"ל גם בישראל לא הוי תרומה מדאורייתא, וגם איך שייך הא בא"י תרומתו אסורה ומדמעת הא כל דימוע לא הוי דאורייתא. ואולי י"ל דכוונתם דהנך אמוראי ס"ל דבריייתא ע"כ כר"מ ור"י דמירוח העובד כוכבים הוי דאורייתא ולא הוצרכו חז"ל לגזור על מירוח העובד כוכבים מפרי"ה בשביל חלה נחוד ל"ג ומפרי"ה חלתו אפי' מדרבנן מותר. דאילו אתיא רק כר"ש כיון דגזור על מירוח העובד כוכבים. לא הו"ל לחלק בין מירוח עובד כוכבים לגלגול עובד כוכבים. ודוחק.

רבינו גרשום

עצמו מן המעשר. אי הכי אפילו בחלה נמי ליגזור דעיסת עובד כוכבים חייבת גזרה שלא יאמרו בעיסת של עצמו שמעובד כוכבים לקחה כדי לפוטרה מחלה. בחלה לא גזרינן דאי בעי לאיערומי לאפקועה מחלה הוה יכול לאופה פחות מחמשת רביעים קמח ועוד דפטור מחלה: ומכניסה במוץ דלא איתחייבת במעשר עד דהויא דגן דכתיב מעשר דגנך ועד שיראה פני הבית. התם הני הערמה דתרומה ומעשר להכניס במוץ אי נמי דמעייל לה דרך גגות לא יכיל למעבדינהו אלא בפרהסיא וזילא ביה מלתא דמתבייש מן רבים שיראוהו ולא קא עביד אבל הכא דבצינעא כשהוא יושב בביתו בצנעא יאמר שמעובד כוכבים לקחה כדי לפטור ממעשר ולא וזילא ביה מילתא דמי יודע שאינו כן משום הכי גזרו רבנן דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר שלא יפטור עצמו בכך אבל בגלגול עובד כוכבים פטרי דמגו דיכול למפטר נפשיה בצנעה בגו ביתיה לאפות פחות מחמשת רביעים ולא קא עביד ליכא למיחש נמי למיפטר נפשיה בהכי דיימר דמעובד כוכבים ובנה להא עיסה א) הילכך גילגול עובד כוכבים פטור לדברי הכל: שלא ברצון חכמים דרבנן לא שרו למיקצר קודם העומר דחיישינן דלמא אתי למיכל קודם הקרבת העומר ור' יהודה לא חייש דסבר חדש בדילי מיניה: ובשעת הביעור אבל לא לאחר זמן הביעור דחייש דלמא אתי למיכל מיניה וחכ"א לא בדק וכו' דלא חיישי דלמא אתי

א) נראה דל"ל ולעולם י"ל דהך דס"ל דגלגול עובד כוכבים פוטר לאו אליבא דר"ה היא.